

EVANGELIZACIJSKA PRISUTNOST I DJELOVANJE CRKVE U DRUŠTVENOM ŽIVOTU

Crkva i društveni život

165 *Poslanje koje je Crkva primila od Krista nije ni političkog, niti ekonomskog, niti socijalnog reda: »svrha, naime, koju joj je on odredio, religioznoga je reda. Ali upravo iz te religiozne misije izvire zadaci, svjetlo i sile koje mogu poslužiti da se ljudska zajednica izgradi i učvrsti po Božjem zakonu«.¹ Rascjep između evanđelja i kulture suvremenog društva drama je našeg vremena te smo kao kršćani pozvani utjecati na promjenu mjerila ljudskog prosuđivanja.² Crkva po svom poslanju teži da »snagom Evanđelja tako reći isprevrne mjerila ljudskog prosuđivanja, ustaljene vrednote, interese, misaona kretanja, ishodišna nadahnuća i životne obrasce koji su unutar ljudskoga roda u suprotnosti s Božjom Riječi i njegovim naumom spasenja«.³*

Kršćani su »u hrvatskim krajevima danas pozvani dati novo lice svojoj domovini, posebno se zalažući da se u društvu ponovno učvrste etičke i moralne vrijednosti, što su ih potkopali prijašnji totalitarizmi i nedavno ratno nasilje. A zadaća je žurna, jer bez tih vrijednosti nema ni prave slobode ni istinske demokracije«.⁴

166 **Vjernici laici – kvasac evanđeoskih vrednota u društvu.** Na tragu Drugog vatikanskog sabora, Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska potiče vjernike laike, koji su istodobno članovi i Crkve i društva, »da nastoje svojim zemaljskim dužnostima vjerno udovoljavati, i to vođeni evanđeoskim duhom«.⁵ U tom smislu, Sinoda naglašava da posebno na vjernike laike spada po njihovom pozivu tražiti kraljevstvo Božje baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu. Njima je svjetovna narav »vlastita i posebna«.⁶ Njima na poseban način pripada da sve vremenite stvari, s kojima su tijesno vezani, tako rasvijetle i uredi da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja.⁷ Od Boga su pozvani da svojim djelovanjem poput kvasca u svijetu pridonesu posvećenju svijeta i da, svijetleći svjedočanstvom svoga života, drugima otkriju Krista.⁸ Vjernici laici, koji aktivno, snagom krsne milosti, sudjeluju u poslanju Crkve, ne samo da su dužni prožimati svijet kršćanskim duhom, nego su također pozvani u svemu, i to usred ljudskog društva, biti Kristovi svjedoci. Ne može se prihvatiti stav onih koji misle da su zemaljski poslovi tuđi vjerskom životu, te da se kršćanstvo sastoji samo u vršenju nekih čina kulta i nekih moralnih dužnosti. Naime, već je Drugi vatikanski sabor naglasio da nesklad kod mnogih vjernika između vjere koju ispovijedaju i svakidašnjeg života treba ubrojiti među najteže zablude našeg vremena.⁹

¹ GS, br. 42.

² Usp. EN, br. 20.

³ Isto, br. 19.

⁴ IVAN PAVAO II., »Bit ćete mi svjedoci«, KS (Dokumenti 115), Zagreb, 1998., str. 32.

⁵ Isto, br. 43. Usp. AA, br. 7.13-22.

⁶ Usp. LG, br. 31; GS, br. 40; CL, br. 36.

⁷ Usp. LG, br. 31, 33; AA, br. 24; CL, br. 3.

⁸ Usp. LG, br. 31; AA, br. 7.

⁹ Usp. isto, br. 43.

Vjernici laici pozvani su, u odanosti prema domovini i u savjesnom ispunjavanju svojih građanskih dužnosti, promicanje općeg dobra shvaćati svojom obvezom. »Katolici koji su vješti za javne društvene dužnosti i upućeni u vjeru i kršćanskoj nauci kako odgovara, neka ne odbijaju obnašanje državnih službi, jer po njima, ako ih sposobno obavljaju, mogu pomoći zajedničkom dobru i ujedno utirati put evanđelju.«¹⁰ Kršćanin u svemu tome treba biti kreativan, suočavati se s nepredvidivim te hrabro na sebe preuzimati odgovornost. Snažnu će mu podršku pritom davati njegova vjera i njegovo uvjerenje da služi braći ljudima.¹¹

167 Crkva, kvasac civilizacije ljubavi. Na području Đakovačke i Srijemske biskupije susrećemo različitu crkvenu i društvenu situaciju u dva njezina dijela, koja su danas odvojena i državnim granicom. No, u oba se dijela osjeća da budućnost nije moguće graditi bez praštanja, otpuštanja dugova, rana i krivnji. Oproštenje i kajanje jest pravi čin ljubavi. Još više, to je dar. Integralne kulture i civilizacije ljubavi nema bez čišćenja memorije. Bez oprostjenja i kajanja zlo postaje neopozivi talog u osobnim, društvenim i međunacionalnim odnosima te samim tim trajni izvor mogućnosti »sređivanja povijesnih nepravdi činjenjem novih«. Svjesni smo, naime, da je Krist stvarao novo upravo praštajući.

U ovom razdoblju poratne obnove i stvaranja novog društvenog poretka te oblikovanja (srednjo)europskog kulturnog ambijenta na našim prostorima (zajedno sa svim njegovim religiozno-duhovnim i moralno-etičkim strujanjima te vrijednosnim usmjerenjima karakterističnim za tranzicijske postkomunističke zemlje), osjećamo, stoga, da je Crkva đakovačka i srijemska pozvana obogaćivati i uskvasati društvo evanđeljem i tako biti graditeljica civilizacije ljubavi.¹²

Nastojat će, po uzoru na Crkvu u razvijenim europskim društvima, osnivati vlastite katoličke škole, domove i druge ustanove društvenog života te će podržavati i podupirati redovničke zajednice i vjernike laike u takvim njihovim inicijativama.

168 Crkva, promicateljica solidarnosti. Danas se posebno ističe važnost kršćanske kreposti solidarnosti koja proizlazi iz svijesti o zajedničkom Božjem očinstvu, o bratstvu svih ljudi u Kristu, »sinova u Sinu«, o nazočnosti i životvornom djelovanju Duha Svetoga koji će dati našem pogledu na svijet novi kriterij prosuđivanja.¹³ Solidarnost pretpostavlja zalaganje za pravedniji društveni poredak u kojemu bi se napetosti bolje prevladale a sukobi lakše našli dogovorno rješenje.¹⁴ Crkva đakovačka i srijemska pozvana je zalagati se na različite načine da solidarnost ne ostane samo na razini pojedinaca ili grupa, jer na taj način ne može zadobiti snagu da bi bitno utjecala na društvena zbivanja, ponajviše na problem nezaposlenosti ili druga gospodarska pitanja. Prema kršćanskom shvaćanju solidarnost mora biti moralna i pravna, tj. ozakonjena i smišljeno usmjerena na najugroženije kategorije ljudi. Država mora na poseban način jamčiti sigurnost da onaj koji radi i proizvodi može uživati plodove vlastitog rada te se osjetiti potaknutim da ga vrši djelotvorno i pošteno.¹⁵ Stoga, u duhu kršćanskog poimanja pravednost i solidarnost se upotpunjuju i moraju biti u nadležnosti pravne i socijalne države.

¹⁰ AA, br. 14.

¹¹ Usp. KKC, br. 1913-1916.

¹² Usp. KSNC, br. 62.

¹³ Usp. IVAN PAVAO II., *Sollicitudo rei socialis*, socijalna enciklika, KS (Dokumenti 89), Zagreb, 1988, br. 40.

¹⁴ Usp. KKC, br. 1940.

¹⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Centesimus annus*, socijalna enciklika, KS, Zagreb 1991, br. 48.

169 **Građanske udruge u civilnom društvu i vjernici laici u njima.** Danas je važno razlikovati društveni pluralizam i državu kao cjelokupno društvo budući da društvene skupine imaju svoju slobodu i zasebna prava unutar države. Državu stvaraju građani koji se slobodno udružuju i njezina je temeljna svrha da očuva red i sigurnost građana donošenjem i primjenom zakona. Međutim, država se nalazi u podređenom (supsidijarnom) položaju prema društvu jer čovjekova se društvenost ne iscrpljuje u državi, »nego se ostvaruje u raznim grupama između pojedinca i države, počevši od obitelji pa sve do ekonomskih, socijalnih, političkih i kulturnih grupa, koje proizlazeći iz iste ljudske naravi posjeduju – uvijek unutar granica zajedničkog dobra – svoju vlastitu autonomiju. To je ono što nazivamo 'subjektivnošću' društva, koju je, zajedno sa subjektivnošću pojedinca, uništio 'realni socijalizam'.«¹⁶

Suvremeno civilno društvo tako sve više vrednuje razne udruge koje zastupaju građane u ostvarivanju određenih ciljeva. Slično vrijedi i za različite građanske inicijative koje su većinom lokalno ograničene i usmjerene na konkretan cilj, jer organiziraju zainteresirane građane i zastupaju ih u odnosu na institucije politike i uprave. Da bi što veći broj osoba sudjelovao u društvenom životu, Crkva naglašava da »treba promicati osnivanje društava i saveza ekonomskih, socijalnih, kulturno-zabavnih, športskih, profesionalnih i političkih, koji mogu biti nacionalni ili međunarodni. Ta socijalizacija izražava također i naravnu težnju koja potiče ljude da se udružuju radi ostvarenja ciljeva koji nadilaze mogućnosti pojedinca. Ona razvija prirodne darove osobe, napose duh inicijative i smisao za odgovornost te pridonosi zaštiti njezinih prava.«¹⁷ U ostvarenju tih ciljeva i razvoja zdravog civilnog društva potrebno je postojanje srednjeg staleža koji će imati dovoljno sposobnosti i znanja da radi za javne interese te se posebna važnost pridaje različitim oblicima volonterstva i volontarijatu u modernom društvu, jer bez elemenata dragovoljnosti nema civilnog društva. Crkva potiče svoje vjernike na prisutnost i postojani volonterski doprinos općem dobru suradnjom i članstvom u udrugama i ustanovama civilnoga društva te udruživanjem u katolička vjernička društva i pokrete vjernika laika s istim ciljem. Njihova zauzetost treba uvijek biti u skladu s društvenim naukom i učenjem Crkve.

170 **Važnost socijalnog nauka Crkve u crkvenom životu i evangelizacijskom poslanju.** Crkva đakovačka i srijemska želi socijalnim naukom Crkve pružati pomoć vjernicima u pronalaženju odgovora u složenoj stvarnosti obiteljskog, gospodarskog, političkog, kulturnog, međunarodnog i drugih područja društvenog života suvremenog svijeta. Na poseban je način svjesna odgovornosti koju imaju vjernici laici u razvoju društva u kojem žive stvarajući konkretne modele političkog, gospodarskog i drugih oblika života.

Socijalni nauk Crkve ima izrazito pastoralnu orijentaciju u cilju služenja svijetu kojim se hoće potaknuti cjelovito promicanje čovjeka putem prakse kršćanskog oslobođenja u njegovoj zemaljskoj i transcendentalnoj perspektivi. Socijalni nauk mora pomoći vjernicima da životnu stvarnost ispravnije tumače i da uvide u kojem stupnju je moguće u životnu zbilju ugraditi ljudske i kršćanske vrijednosti. On mora posebno dati doprinos evangelizaciji, dijalogu sa svijetom, kršćanskom tumačenju stvarnosti i smjerovima pastoralnog djelovanja kako bi razna nastojanja vremenitog življenja bila osvjetljena zdravim načelima.¹⁸

¹⁶ Isto, br. 13.

¹⁷ KKC, br. 1882.; Usp. IVAN XXIII., *Mater et Magistra, socijalna enciklika*, KS (Dokumenti 75), Zagreb, 1985., br. 60 (ubuduće MM).

¹⁸ Usp. Zbor za katolički odgoj, *Socijalni nauk Crkve u svećeničkom obrazovanju*, br. 60-61., u: M. VALKOVIĆ (uredio), *Nav. dj.*, str. 661-662; Zbor za nauk vjere, *Naputak o kršćanskoj slobodi i oslobođenju*, KS (Dokumenti 81), Zagreb 1986, br. 71-96.

171 *Socijalni nauk Crkve – sastavni dio vjerske pouke.* Potaknuta sinodskim promišljanjem Crkva đakovačka i srijemska želi da se socijalni nauk Crkve uvede u program vjerske pouke u župama i u formaciju unutar vjerničkih društava. Sve pastoralne djelatnike poziva da ga šire svim sredstvima suvremenog doba, tj. tiskanjem knjiga, člancima, publikacijama, novinskim priložima, a posebno radiom i televizijom, kako bi se upoznalo sve vjernike s njihovom zadaćom i poslanjem, tj. s odgovornošću koju imaju na socijalnom i društvenom području života te kako bi se evangelizirala najšira društvena javnost.¹⁹ Biskupijski tiskovni ured neka također medijski promiče sadržaje socijalnog nauka Crkve i učini ih dostupnim što širem krugu vjernika te prati djelovanje Crkve kroz udruge vjernika laika.

Posebna je zadaća prezbitera i teologa upoznavati ostale vjernike s tom njihovom odgovornošću, podržavati ih u socijalnoj akciji i sudjelovati u njihovim nastojanjima, ukazujući na važnost koju imaju njihove udruge i organizacije, kako na planu apostolata, tako i na razini socijalnog zalaganja te evangelizacije društvene javnosti u cjelini.²⁰

172 *Centar za socijalna i društvena pitanja.* Potičemo da se pri Biskupijskom pastoralnom centru, a u suradnji s Katedrom socijalnog nauka Crkve na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, osnuje Centar za socijalna i društvena pitanja. Neka se pri tom Centru osnuju odbori za različita područja društvenog života.

Centar će u suradnji s odborima na različitim razinama popularizirati socijalni nauk Crkve i njegove teme te nuditi različite oblike formacije svim vjernicima, a osobito članovima katoličkih udruga, djelatnicima u stranačkom, političkom i društvenom životu, studentima, prezbiterima, redovnicima i redovnicama. Studijski će pratiti različita društvena i socijalna pitanja u Hrvatskoj, a osobito u Slavoniji, Baranji i Srijemu, oblikovati stavove Crkve s obzirom na ta pitanja i u javnosti ih zagovarati i promicati. Organizirat će javne tribine, seminare i savjetovanja na kojima će se govoriti o temama za boljitak čitavog društva na kršćanskim temeljima, osobito sa socijalnom problematikom. Organizirat će povremene susrete s nezaposlenima i drugim socijalno ugroženim skupinama te će se u duhu kršćanske solidarnosti, ako je potrebno, svojim apelima i zagovaranjem uključiti i u rješavanje njihovih problema.

Nastojat će također pridonositi produbljenu različitih socijalnih i društvenih pitanja kroz suradnju s Katoličkim bogoslovnim fakultetom i drugim sastavnicama Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

173 *Prezbiter i društveni život.* Prezbiter je pozvan poštovati različita politička uvjerenja vjernika i čuvati se promoviranja ili obezvređivanja političkih stranaka. Neka održava primjerenu suradnju s predstavnicima javnih vlasti i drugih ustanova civilnog društva koje djeluju na području župe.²¹ Zdušno je pozvan podržavati postojeća kulturna i športska društva te podržavati i poticati i osnivanje novih gdje takva društva još ne postoje. S njima će održavati prijateljske odnose i korektnu suradnju. Neka se uključuje u organiziranje različitih kulturnih priredaba, koncerata i dobrotvornih akcija, vodeći uvijek računa da to bude u skladu s njegovom službom u Crkvi i da ni na koji način ne kompromitira ugled i službu prezbitera. Prigodom javnih nastupa, osobito u sredstvima javnog priopćavanja, mora biti prepoznatljiv kao prezbiter te se za nastup solidno pripremiti.

¹⁹ MM, br. 223.

²⁰ Usp. Zbor za katolički odgoj, *Nav. dj.*, br. 77.

²¹ Usp. KSNC, br. 573.

174 **Vjernici laici su pozvani:**

- a. uključivati se u društveni i politički život i tako u redovitim prilikama obiteljskog, profesionalnog i društvenog života, kroz svoje dužnosti i poslove, kršćanskim vrijednostima prožimati i usavršavati poredak vremenitih stvari, pridonositi dobrobiti čitavoga društva te svjedočiti za Krista;
- b. kroz volonterski doprinos i suradnju te članstvo u katoličkim i drugim udrugama, kao i u ustanovama civilnoga društva, pridonositi općem dobru, evangelizacijskom poslanju te ostvarenju ciljeva koji nadilaze mogućnosti pojedinaca.

175 Sadržaje socijalnog nauka Crkve treba ugrađivati u katehetsku i teološko-pastoralnu formaciju, na svim razinama, kao njezin sastavni dio.

Vjernička društva u Crkvi

176 *Vjernička društva i laički pokreti već su nazočni u životu Crkve đakovačke i srijemske. U nekim područjima pastoralnog djelovanja oni su pioniri i nositelji inicijativa. Druga biskupijska sinoda prepoznala je snagu i zauzetost članova vjerničkih udruga i pokreta vjernika laika na planu svjedočenja kršćanskih vrijednosti te duhovnog, odgojnog, karitativnog, socijalnog i kulturnog rada, osobito ukoliko su njihovi članovi integrirani i u župnu zajednicu. Raznolikost njihova djelovanja i zauzimanja, njihova sposobnost angažiranja pojedinaca te skupina vjernika oko pojedinih ideja i vrednota, veliko je bogatstvo i za biskupijsku zajednicu. Želimo da to prepoznaju sve njezine strukture i svi pastoralni djelatnici, te da svojim pozitivnim pristupom i duhom otvorenosti promiču djelovanje vjerničkih društava i pokreta vjernika laika u ostvarenju evangelizacijskog poslanja u vlastitoj sredini.*

177 **Urediti crkveno-pravni i društveni status.** Sva vjernička društva i pokreti vjernika laika neka se svakako potrudite urediti svoj crkveno-pravni i društveni status. Sva vjernička društva, bilo privatna, bilo javna, moraju imati vlastiti statut, kojim je utvrđena svrha društva ili društvena zadaća, sjedište, upravljanje i uvjeti potrebni za učlanjenje. Statut treba sadržavati: narav društva; karakter društva; svrhu društva²²; duh i duhovnost društva; strukturu upravljanja društvom; odredbe o upravljanju dobrima²³; odredbe u vezi s odnosima s ustanovama posvećenoga života²⁴; odredbe u vezi sa stegom članova društva; odredbe o sastavu, učlanjenju i otpuštanju²⁵; odredbe u vezi sa stanjem, obvezama i pravima članova; odredbe u vezi s položajem nekatolika koji su eventualno privrženi društvu. U statutu treba biti određen način djelovanja, vodeći računa o potrebi ili koristi vremena. Ako koje privatno vjerničko društvo želi dobiti »crkveni« značaj, potrebno je podnijeti statut biskupu na pregled.²⁶ U tom se slučaju ne traži odobrenje, koje je prema odredbi kan. 322, § 2 prijeko potrebno za stjecanje pravne osobnosti.

Uputno je da statuti društva budu sastavljeni u obliku koji je i svjetovno valjan, tj. uz potpuno održavanje državnih odredaba, tako da bi mogli postići i državne učinke.

²² Usp. ZKP, kan. 304.

²³ Usp. isto, kann. 310; 319.

²⁴ Usp. isto, kan. 311; 307, § 3.

²⁵ Usp. isto, kann. 304, § 1; 307, § 1 i 308.

²⁶ Usp. isto, kann. 299, § 3; 305, § 1; *Communicationes* 14 (1982) 2, str. 144.

Ona vjernačka društva i pokreti vjernika laika koji žele dobiti odobrenje za svoj rad u biskupiji te postići pravnu osobnost na građanskom i na crkvenom području, neka to zatraže najprije na crkvenom području jer se u protivnom redovito događa da su radi usklađivanja statuta s kanonskim pravom primorani mijenjati svoj statut.

178 *Doprinos vjernika laika okupljenih u vjernačka društva i pokrete evangelizacijskom poslanju Crkve.* Vrednujući doprinos vjernika laika okupljenih u vjernačka društva, pastoralni djelatnici su pozvani svojim pozitivnim pristupom i duhom otvorenosti podupirati i promicati djelovanje vjernačkih društava i pokreta vjernika laika u ostvarenju evangelizacijskog poslanja u vlastitoj sredini.²⁷ Neka pred vjernačka društva i pokrete stavljaju svoja očekivanja, daju im pozitivne smjernice za rad i nude im konkretnije programe koji će okupljati njihove snage i promicati njihovu suradnju na dobro čitave zajednice. Neka koriste mogućnosti njihova doprinosa osobito u radu s mladima, s »rubbim« i »posebnim« skupinama vjernika, te na drugim područjima evangelizacijskog poslanja župne i biskupijske zajednice.

179 *Otvorenost i duh suradnje.* Oslobođajući se duha zatvaranja i povlačenja te elitističkog izdvajanja, neka se vjernačka društva i pokreti vjernika laika otvaraju za suradnju u župnim zajednicama, za međusobno povezivanje i suradnju te za suradnju s društvenim institucijama brige za čovjeka. Potičemo ih da svoj rad predstavljaju i kao društveno koristan te da se povezuju i surađuju sa srodnim udrugama te ustanovama civilnog društva. Kroz međusobnu povezanost i suradnju lakše će se uključivati i u društvena i kulturna zbivanja te se afirmirati i kao subjekt društvenog života.

Na pomoć će im u tome biti i biskupijski Centar za socijalna i društvena pitanja, posebno kad je u pitanju suradnja na području zdravstva, odgoja i školstva, politike, kulture i gospodarstva.

180 *Uključivanje vjernačkih društava i pokreta vjernika laika u život župnih zajednica.* Župnici i drugi pastoralni djelatnici pozvani su članove vjernačkih društava i pokreta uključivati u pastoralne strukture dijaloga i suodgovornosti u župi i u biskupiji te ih pozivati na pastoralne susrete na župnoj, međužupnoj i biskupijskoj razini kako bi se uključili u izradu pastoralnih programa i zauzetije sudjelovali u pastoralnim nastojanjima, osobito na onim područjima koja su njima svojstvena ili bliža. Također će pridonositi usklađivanju rada vjernačkih društava i pokreta kako bi unaprijedili njihovo učinkovitije pastoralno djelovanje, odgovorili različitim pastoralnim potrebama i izbjegli zanemarivanje bilo kojeg područja crkvenog života i prisutnosti u društvu.

Župna pastoralna vijeća pojedinih župnih zajednica trebaju se upoznati s radom i djelovanjem vjernačkih društava i pokreta vjernika laika nazočnih na teritoriju njihove župe te su pozvana promicati, vrednovati i pomagati okupljanje i rad takvih društava i pokreta u njihovoj župi. Istodobno neka ih nastoje integrirati u život župne zajednice, poštujući pritom karizmu i posebnost svakog društva i pokreta. Neka nastoje osigurati zastupljenost predstavnika društava i pokreta u župnom pastoralnom vijeću u skladu s njihovim brojem i prisutnošću u životu župe. Istodobno su pozvani poticati uključivanje župljana u vjernačka društva i pokrete vjernika laika kroz upoznavanje vjernika s njihovom karizmom i djelovanjem te kroz promicanje suradnje i integraciju vjernačkih društava i pokreta u evangelizacijska nastojanja unutar župnih zajednica i biskupije.

Mogućnosti doprinosa društava i pokreta treba koristiti u župnom pastoralnom djelovanju te

²⁷ Usp. ZKP, kan. 529, § 2.

na razini gradova, lokalnih sredina i čitave biskupije.

181 Formacija članova vjernih društava. Unutar duhovne i teološko-pastoralne formacije koju vjerna društva i pokreti organiziraju za svoje članove neka ne zpuštaju i što cjelovitije upoznavanje s načelima socijalnog nauka Crkve. Osim toga pozvani su u svoje programe uvrštavati i susrete, tribine, predavanja i seminare koji se organiziraju u župama, dekanatima i na biskupijskoj razini te unutar drugih pokreta i udruga. Na taj će način pridonositi dodatnoj stručnoj, pastoralnoj i duhovnoj izgradnji svojih članova, promicati međusobno povezivanje društava i pokreta, izmjenu iskustava i suradnju na dobrobit šire crkvene i društvene zajednice.

182 Imenovanje duhovnika pojedinim društvima te biskupijskog koordinatera udruga i pokreta. Biskup će u skladu s personalnim i drugim mogućnostima nastojati što prije udovoljavati potrebama i molbama pojedinih vjernih društava i pokreta da im se dodijeli svećenik kao duhovnik i pomoć u kontaktu sa širom crkvenom zajednicom. Nastojat će osigurati i osobu koja će na planu biskupije usklađivati rad svih vjernih društava i pokreta i svima zajedno pružati duhovnu asistenciju na razini biskupije, biti promicatelj njihove međusobne suradnje i zajedničkog nastupa u različitim inicijativama u biskupiji i u društvenoj sredini te koordinater njihova djelovanja na području cijele biskupije.

183 Njegovanje uzajamne ljubavi i poštovanja. Prezbitere pozivamo da paze da pod izlikom čuvanja monolitnog »jedinstva« ne upadnu u mrtvilo i uniformnost. Naprotiv, neka otvaraju prostore izazovima Duha, prihvaćaju znakove i izazove vremena te budu dinamični u apostolatu. S druge strane vjerna društva i pokreti vjernika laika neka poštuju pastirsku službu prezbitera. Ne se klonu opasnosti apsolutiziranja vlastite karizme kao isključivog vida kršćanskog življenja te uvijek u vidu imaju cjelovito dobro Crkve. Napokon, svima je mjera u međusobnim odnosima ljubav za Kristovo djelo te međusobno crkveno zajedništvo i suradnja. Svi koji žele poticati i upozoravati na nedostatke crkvenog života i moralne nedostatke kršćana i društva, kao i oni koji predvode zajednice, neka u sebi njeguju kakvoću dijaloga u ljubavi te otvorenost i poučljivost Duhu Svetome.

184 Sva vjerna društva i pokreti vjernika laika trebaju urediti svoj crkveno-pravni i društveni status.

185 Neke statute vjernih društava i pokreta bude sastavljen u obliku koji je i svjetovno valjan, tj. uz potpuno obdržavanje državnih odredaba, tako da može postići i državne učinke.

186 Pastoralni djelatnici i biskupijske strukture pozvani su poticati i podržavati osnivanje vjernih društava i katoličkih pokreta te promicati njihovo djelovanje na načelima socijalnog nauka Crkve.

187 Vjerna udruge i pokreti pozvani su surađivati sa župnim zajednicama i međusobno se povezivati.

188 Poželjno je da vjerna udruge i pokreti svoj rad predstavljaju i kao društveno koristan te se povezuju i surađuju i sa srodnim udrugama te ustanovama civilnog društva.

189 Župnik je pozvan podupirati vjerna društva koja djeluju na području njegove župe i uključivati ih u život i pastoralno djelovanje župne zajednice.

190 **Župna pastoralna vijeća pojedinih župnih zajednica trebaju se upoznati s radom i djelovanjem postojećih vjerničkih društava i pokreta vjernika laika u njihovoj župi i u čitavoj biskupiji.**

Crkva i kultura

191 *Kultura je odraz vjere jedne sredine i jednoga naroda. Odnos svakog čovjeka i svakog naroda prema Bogu nužno se pretače u kulturu. Kultura je pokazatelj njegova odnosa prema Bogu Isusa Krista i ta ista kultura je ozračje koje oblikuje nadolazeće generacije. Kršćanstvom prožeti oblici kulturnog stvaralaštva su jedan od najsnažnijih oblika kršćanskog svjedočenja i istodobno jedan od najuspjelijih oblika evangelizacijskog djelovanja. Kršćanstvo koje se ne pretače u različite oblike kulturnog stvaralaštva nije potpuno prihvaćeno niti življeno.*

192 ***Izgradnja identiteta pastoralnih djelatnika snažnom osjetljivošću za idejna i društvena strujanja te kulturu i znanost.*** Crkva đakovačka i srijemska u svom je sinodskom promišljanju došla do zaključka o potrebi izgradnje identiteta suvremenog pastoralnog djelatnika snažnom osjetljivošću za idejna i društvena strujanja te kulturu i znanost. Svaki oblik obezvređivanja kulturnoga, znanstvenoga i uopće intelektualnog pristupa društvenoj i religioznoj stvarnosti suprotan je kršćanskom stavu.

Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska smatra da je potrebno dodatno poraditi na izgradnji pozitivnog stava i potrebi zahtjevnosti s obzirom na izobrazbu pastoralnih djelatnika koji su kvasac evangelizacije Crkve te cjelokupnog društvenog, političkog, gospodarskog i kulturnog života. Od budućih pastoralnih djelatnika je potrebno već tijekom studija zahtijevati studijski pristup stvarnosti te od njih, uz poznavanje teološko-pastoralnih disciplina, zahtijevati zanimanje za razvoj idejnih i kulturnih strujanja kao i poznavanje naslijeđene lokalne duhovne i kulturne baštine. Istodobno je potrebno poticati ih na prisutnost u društvenim i kulturnim zbivanjima, na praćenje suvremenih umjetničkih izričaja i ostvarenja na likovnom, literarnom, glazbenom, scenskom, filmskom i drugim područjima umjetničkog i kulturnog života.²⁸ Tu dimenziju valja njegovati i unutar trajnog obrazovanja pastoralnih djelatnika.

193 ***Odnos župnika prema kulturnoj baštini župe.*** Župnik je pozvan upoznati se s poviješću župe koja mu je povjerena, s društvenim i kulturnim životom u njezinoj sredini te osobito s poznatim osobama iz kulturne prošlosti mjesta i župe, s umjetničkom i kulturnom baštinom mjesta i župe (arhivskom, etnografskom, likovnom). Uz čuvanje naslijeđene duhovne i kulturne baštine, pozvan je na promicanje suradnje župe s postojećim kulturnim ustanovama i udrugama.

194 ***Kulturni sadržaji u životu župne zajednice.*** Preporučuje se održavanje javnih tribina, seminara i savjetovanja u župi ili dekanatu i regiji s djelatnicima u društvenom i kulturnom životu, s etnologima i muzikolozima te drugim stručnjacima o narodnom blagu i popijevkama,

²⁸ Druga biskupijska sinoda upućuje pastoralne djelatnike na studij i djelovanje u skladu sa sljedećim dokumentima: Ivan Pavao II., *Sekularizacija i evangelizacija u Europi danas*, govor na završetku Simpozija europskih biskupa, VDSB 116 (1986) 1, str. 17-18; VDSB 116 (1986) 2, str. 35-38; *Pismo Ivana Pavla II. umjetnicima*, GK, Zagreb 1999.; Papinsko vijeće za kulturu, *Promicati pastoral kulture*, KS (Dokumenti 121), Zagreb 1999.

o narodnoj kulturi, o različitim pitanjima i temama društvenog i kulturnog života te s područja društvenog nauka Crkve.

Kulturno-umjetnička društva s njihovom tradicijom i djelatnošću mogu prigodno obogatiti župna liturgijska slavlja, kao i različite pučke pobožnosti, što istodobno pruža mogućnost za evangeliziranje njihovih članova i cjelokupnog njihovog rada. Osim toga kulturno-umjetnička društva angažiraju sve uzraste, pa tako prenose i čuvaju tradicijsku kulturu koja je često povezana s liturgijskom godinom i crkvenim životom.

Od velike pomoći pri isticanju kršćanskih vrijednosti nazočnih u umjetnosti i kulturi te u odgoju za izricanje vlastitog iskustva vjere kroz umjetnička ostvarenja je organiziranje predavanja, koncerata i izložbi. Osobito se preporučuje uporaba književnih i umjetničkih djela u različitim oblicima naviještanja i odgoja u vjeri.

Crkva je uvijek nastojala prepoznavati darove i sposobnosti mladih ljudi te je kroz svoj redoviti rad i financijskom pomoću u granicama svojih mogućnosti nastojala pomoći da se ti darovi razviju. Tako su darovi mnogih kasnijih umjetnika bili prepoznati najprije od pastoralnih djelatnika u okviru župne zajednice, te su mnoge osobe svoju umjetničku karijeru započele u župi. Mnoge od njih, na svoj su način, svojim umjetničkim radom, uvelike pridonijele i evangelizaciji šire društvene sredine te promicanju kršćanske kulture u društvu.

Župa neka, stoga, nastoji barem jednom godišnje organizirati koncert i izložbu u svojim prostorima. Svaka župna dvorana bi trebala barem jednom godišnje biti istodobno i »izložbena« ili »koncertna« dvorana u kojoj će se predstaviti jedan umjetnik ili barem učenički radovi s područja kateheze na zadane teme, ostvarenja vezana uz određeno razdoblje liturgijske godine, crkveni blagdan i sl. A svaka crkva bi trebala barem jednom godišnje biti i »koncertni prostor« za jednog ili više umjetnika, odnosno za jedan zbor, koji će na svoj način obogatiti i osvežiti redoviti život župne zajednice, biti poticaj župnom zboru za još zauzetiji rad i poticaj mladim župljanima i djeci da razvijaju svoje darove i talente. Pritom treba, dakako, poštovati pozitivne crkvene propise i odredbe o toj materiji.²⁹

195 Otkrivanje darovitih mladih osoba te pomaganje i praćenje njihova rasta. Hvale je vrijedna briga župnika i oko otkrivanja darovitih mladih osoba te njegovo pomaganje i praćenje vjerskog, idejnog, duhovno-intelektualnog, umjetničkog i svakog drugog rasta njegovih župljana. Kako bi župne zajednice doista bile mjesto zajedničkog života i suodgovornosti ministerijalnog i krsnog svećenstva, u život župe treba uključiti nositelje i suradnike u pojedinim područjima društvenog i kulturnog života. Od velike pomoći župi u ostvarenju povezanosti i suradnje s kulturnim i društvenim životom bit će i orguljaši, zborovođe, kao i profesori pojedinih grana znanosti i umjetnosti, spremni darovati svoje vrijeme za poduku iz sviranja, stranih jezika ili bilo kojeg drugog područja.

196 Biskupijsko povjerenstvo za kulturu. Radi pružanja učinkovitije pomoći prezbiterima i drugim odgovornim osobama u različitim crkvenim ustanovama kojima je, među ostalim, povjerena i skrb za očuvanje kulturne baštine, neka se osnuje posebno biskupijsko tijelo. Zadaća će mu biti da svojim znanjem i iskustvom pomogne u očuvanju i unapređenju crkvene kulturne baštine.

²⁹ Usp. ZKP, kan. 1210; Pismo Kongregacije za bogoštovlje, *Koncerti u crkvama* od 5. studenoga 1987.

197 **Čuvanje kulturne baštine.** Na biskupijskoj i župnoj razini potrebno je napraviti detaljne popise postojeće kulturne baštine. Osim toga potrebno je razviti sustav čuvanja pokretnog i nepokretnog povijesnog, kulturnog i umjetničkog blaga u svim crkvenim ustanovama.

Župe i druge crkvene ustanove koje nemaju prikladne uvjete za čuvanje svoje kulturne baštine, osobito ukoliko je ona izložena propadanju, dužne su povjeriti je na čuvanje Središnjoj biskupijskoj i fakultetskoj knjižnici, Središnjem biskupijskom arhivu ili Dijecezanskom muzeju. Čim prilike budu dopustile neka se osigura i uredi i adekvatan izložbeni prostor za Dijecezanski muzej. Neka se uz Dijecezanski muzej osigura i prostor za prikladno čuvanje umjetničke, kulturne i povijesne crkvene baštine s područja čitave biskupije, osobito iz onih župa i drugih crkvenih ustanova koje nemaju uvjeta za to, te stručna obrada, zaštita i restauracija prikupljene građe.

198 **Župnik se treba upoznati s poviješću povjerene mu župe, s društvenim i kulturnim životom dotične sredine, s podacima o poznatim osobama iz kulturne prošlosti, s kulturnom, povijesnom i umjetničkom sakralnom i svjetovnom baštinom župe i mjesta.**

199 **Uz čuvanje naslijeđene baštine, župna je zajednica pozvana na promicanje suradnje s postojećim institucijama kulturnog i društvenog života.**

200 **Preporučuje se da župa barem jednom godišnje organizira izložbu, koncert, tribinu ili neki drugi kulturni, prosvjetni, znanstveni ili umjetnički sadržaj.**

201 **Neka se župnici i odgovorne osobe na biskupijskoj razini pobrinu da se naprave detaljni popisi postojeće povijesne i kulturne baštine.**

202 **Sve crkvene ustanove trebaju čuvati pokretnu i nepokretnu povijesnu, kulturnu i umjetničku baštinu. One crkvene ustanove koje nemaju prikladne uvjete za čuvanje svoje povijesne i kulturne baštine, osobito ukoliko je ona izložena propadanju, mogu je u dogovoru s mjerodavnim osobama povjeriti na čuvanje Središnjoj biskupijskoj i fakultetskoj knjižnici, Središnjem biskupijskom arhivu ili Dijecezanskom muzeju.**

Kršćanska dobrotvornost – Caritas

203 *Gospodin Isus Krist hodao je po zemlji čineći dobro i postavio temeljnu zapovijed: »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga« (Mt 22,37-39). Već u Pracrkvi je veoma prepoznatljiva bila upravo ta dimenzija: »Doista nitko među njima nije oskudijevao, jer koji bi god posjedovali zemljišta ili kuće, prodavali bi ih i utržak donosili i stavljali pred noge apostolima. A dijelilo se svakomu koliko je trebao« (Dj 4,34-35).*

Kršćanska dobrotvornost rodila se ponajprije iz zajedništva molitve i lomljenja kruha. Karitativno djelovanje Crkve izvire tako iz euharistijskog zajedništva i iz njega crpi snagu i nadahnuće. Ono pripada samoj naravi Crkve i prepoznatljivi je znak Božje spasenjske ljubavi i njegova čovjekoljublja na djelu.

Usvajajući logiku Božjega dara, Crkva đakovačka i srijemska želi da skrb za društveno rubne i siromašne u njezinoj sredini te kršćanska dobrotvornost, promicana i razvijana preko struktura Caritasa, bude prepoznatljiviji izraz njezine vjere i njezina sinodskog opredjeljenja.

204 Objedinjavanje cjelokupnog karitativnog djelovanja unutar struktura Caritasa, transparentnost poslovanja i poštivanje civilnog i crkvenog zakonodavstva. Na području Đakovačke i Srijemske biskupije djeluju Caritas Biskupije Đakovo, u okviru Hrvatskog Caritasa, te Caritas za Srijem, u okviru Caritasa Biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. Strukture obaju Caritasa na teritoriju Đakovačke i Srijemske biskupije potrebno je prilagoditi konkretnim prilikama. Cjelokupno karitativno djelovanje potrebno je što prije u potpunosti objediniti unutar struktura Caritasa i uskladiti s važećim pravilima poslovanja te ga učiniti potpuno transparentnim. Svo karitativno djelovanje neka se također što prije u potpunosti uskladi s civilnim i crkvenim zakonodavstvom te Statutom Caritasa Biskupije Đakovo.

Ravnateljstvo Caritasa je pozvano u potpunosti provoditi odredbe Statuta te bdjeti nad zakonitošću i transparentnošću sveg djelovanja u svim svojim sastavnicama.

205 Promicanje i razvoj volonterstva. Najveća snaga karitativnog djelovanja u biskupijskoj zajednici treba počivati na volontarijatu. Ulogu volontera u karitativnom radu možemo promatrati i definirati na tri razine:

- a. biskupijska – kao uzor karitativnog rada prihvatljiv je talijanski model koji je naglašeno pastoralni te u svojim strukturama najviše ima volontera. Izrasta iz svijesti Kristovih učenika o vlastitoj suodgovornosti za ostvarenje poslanja Crkve;
- b. međužupna – u animiranju javnosti za karitativni rad veliku će prednost imati volonteri prisutni u raznim strukturama civilnog društva;
- c. župna – u župnim karitativnim skupinama vodeću ulogu uz župnika kao koordinatora karitativnog djelovanja u župi, neka imaju volonteri koji poznaju socijalne prilike stanovništva na području župne zajednice, surađuju s lokalnim socijalnim ustanovama te uspijevaju pružiti učinkovitu pomoć onima kojima je ona najpotrebnija.

206 Zaposlenici. Broj zaposlenih osoba u različitim ustanovama Caritasa potrebno je svesti na nužan minimum i njihova redovita primanja osigurati iz vlastitih projekata. Nije dopušteno zapošljavati novi personal bez prethodnog biskupovog pismenog dopuštenja i poštivanja važeće biskupijske procedure.

Zaposlenici u strukturama Caritasa pozvani su biti prvi promicatelji karitativnog evanđeoskog duha u crkvenoj zajednici, iz kojega se rađa i konkretno karitativno djelovanje.

207 Župni karitativni odbor. U župama u kojima još ne postoji, neka se što prije ustroji župni karitativni odbor. Jedan njegov predstavnik neka po mogućnosti bude član župnog pastoralnog vijeća. Članovi župnog karitativnog odbora neka prate socijalne i društvene prilike stanovnika na teritoriju župe. Neke promiču svijest solidarnosti i ljubavi za potrebne te potiču i organiziraju konkretne čine i akcije kršćanske dobrotvornosti unutar župne zajednice, pomažući socijalno najugroženijim obiteljima i pojedinim osobama u vlastitoj sredini, a višak usmjeravaju preko struktura Caritasa i u druge sredine na području biskupije i izvan nje.

208 Socijalno zagovaranje u lokalnoj sredini. Važna dimenzija karitativnog djelovanja su suradnja s različitim društvenim ustanovama brige za čovjeka, socijalno zagovaranje, promicanje dobrotvornosti unutar različitih gospodarskih subjekata i koordinacija pomoći u

vidu ostvarenja različitih karitativnih projekata. U tom smislu se preporučuje tješnja suradnja s Biskupijskim centrom za društvena i socijalna pitanja.

209 Duhovna pomoć, liječenje besmisla, savjetovani rad, hospicijska djelatnost. U promicanju različitih karitativnih projekata neka se ne zaboravi da čovjek »ne živi samo o kruhu« (usp. Pnz 8,3; Mt 4,4; Lk 4,4; Iv 6). S jedne se strane susrećemo s rastućom sekularizacijom, s porašću praktičnog materijalizma i vjerskog indiferentizma, a s druge strane, osobito na području naše biskupije, s ozbiljnim gospodarskim poteškoćama, s različitim psihičkim poratnim opterećenjima te s poljuljanim povjerenjem u čovjeka i u institucije. Posljedice toga su rast životnoga besmisla, duhovna dezorijentiranost i praznina, porast različitih oblika ovisnosti i drugi socijalni problemi. Kršćanska ljubav zahtijeva preventivni rad, pomoć u rješavanju i ublažavanju poteškoća, buđenje smisla i povjerenja u Boga i u čovjeka, rad na saniranju mnogobrojnih bračnih i obiteljskih poteškoća, savjetovani rad, pomoć u obiteljskom odgoju, pomoć u brizi za stare i bolesne – osobito umiruće članove obitelji. Potrebno je da se Caritas u svom radu sve više orijentira i na pružanje pomoći na navedenim područjima društvenog i obiteljskog života.

210 Integracija Caritas u pastoralno djelovanje unutar biskupijske zajednice. Caritas je pastoralno tijelo jedne mjesne Crkve. Stoga je potrebno Caritas sa svim njegovim strukturama snažnije integrirati u cjelokupno pastoralno djelovanje unutar biskupijske zajednice te osigurati trajnu učinkovitu suradnju struktura Caritas i različitih pastoralnih tijela unutar Biskupijskog pastoralnog centra. Na taj će se način osigurati da karitativno djelovanje bude učinkoviti odgovor na pastoralne potrebe i izazove koji se pojavljuju u našoj mjesnoj Crkvi.

211 Permanentna formacija djelatnika i suradnika. Kvalitetan i kršćanski prepoznatljiv karitativni rad pretpostavlja trajnu i sustavnu, ponajprije duhovnu, izgradnju svih djelatnika i suradnika Caritas na župnoj, međužupnoj i biskupijskoj razini. Uz duhovnu izgradnju, neka se vodi računa i o potrebnoj pastoralnoj i stručnoj formaciji svih djelatnika i suradnika. Sve volontere i zaposlenike Caritas treba nastojati upoznati s temeljnim načelima socijalnog nauka Crkve, osobito s kršćanskim značenjem kreposti solidranosti i supsidijarnosti te preferencijalne opcije za siromašne.

212 Stručna formacija zaposlenika. Ravnateljstvo Caritas neka vodi računa i o stručnoj osposobljenosti svojih djelatnika, a na osobit način svih svojih zaposlenika. Neka o tome planski vodi računa i biskupu blagovremeno iznosi svoje prijedloge s obzirom na potrebe za specijaliziranim osobama i dodatnom stručnom formacijom svojih djelatnika.

213 Odgoj svih vjernika za kršćansku dobrotvornost. Kroz redovito evangelizacijsko djelovanje, liturgijsko-molitveni život i župnu katehezu treba poticati i podržavati svijest svih vjernika o kršćanskoj dobrotvornosti kao bitnoj dimenziji kršćanske vjere i života te poticati čine osobne dobrotvornosti. Potrebno je u različite karitativne projekte kao subjekte i nositelje uključivati i različite katehetske, pastoralne i molitvene skupine u župi, počevši od mladih i djece, preko odraslih do starijih osoba. Karitativna skupina i struktura Caritas će u takvim projektima uvijek zadržati ulogu stručne pomoći, koordinacije i potrebne supervizije.

214 Financiranje rada Caritas. Zbog ograničenih ekonomskih mogućnosti Biskupije i pojedinih župnih zajednica, Caritas se mora osloniti na karitativno animiranje vjernika, gospodarskih i političkih subjekata, na suradnju s društvenim socijalnim strukturama i ustanovama te na socijalno zagovaranje. No, budući da je Caritas pastoralno tijelo Crkve

đakovačke i srijemske, koje treba biti integrirano i u njezino pastoralno djelovanje, Ekonomat Biskupije te župne zajednice trebaju, u skladu s vlastitim mogućnostima, dio svojih sredstava odvajati i kao pomoć za realizaciju različitih karitativnih projekata biskupijskog, odnosno župnog Caritasa.

215 U župama u kojima još ne postoji, potrebno je što prije ustrojiti župni karitativni odbor. Kroz redovito evangelizacijsko djelovanje treba razvijati svijest svih vjernika da su dobrotvornost i karitativno djelovanje bitna dimenzija kršćanske vjere i života.

216 Odgovorne su osobe pozvane voditi računa o redovitoj duhovnoj, pastoralnoj i stručnoj formaciji svih djelatnika i suradnika u karitativnom djelovanju na području biskupije.

217 Cjelokupno karitativno djelovanje u biskupiji treba što prije u potpunosti objediniti unutar Caritasa Biskupije Đakovo, uskladiti s njegovim statutom i postojećom praksom poslovanja.

Ekumenizam – nezaobilazni put dijaloga

218 Đakovačka i Srijemska biskupija, svjesna je svoga geografskog položaja i ekumenske tradicije koju njeguje. Kroz drugu polovinu 19. stoljeća biskupiju je vodio biskup J. J. Strossmayer, koga se s pravom može nazvati pretečom ekumenskog duha i nastojanja u krilu Katoličke Crkve. Gotovo sto godina poslije Strossmayerovih intervenata na Prvom vatikanskom saboru, taj duh i nastojanje bili su zapisani u dokumentima Drugog vatikanskog sabora.

Biskup Strossmayer je majku svih crkava u našoj biskupiji, katedralu, posvetio »Slavi Božjoj, jedinstvu Crkava, slogi i ljubavi naroda svoga«. U katedrali je sagradio i oltar sv. Ćirila i Metoda te u otvorenu knjigu upisao riječi iz Isusove velikosvećeničke molitve: »Sveti Otče, uzdrži u ime tvoje sve one koje si mi darovao, da budu jedno kao što smo mi međusobno jedno (Iv 17,21)« i riječi apostola Pavla: »Isus je mir naš; on nas razdvojene u jedno spojio, on zid, koji nas razdruži, porušio; on svakomu razkolu među nami konac učinio po otajstvu pùti svoje (Ef 2,14)«. Tako nam je u baštinu, kao trajnu zadaću, ostavio da uspostavljamo ekumenski dijalog i suradnju s drugim kršćanskim Crkvama i, uopće, dijalog s ljudima različitih svjetonazora.

Osobitu vrijednost u toj ekumenskoj baštini i tradiciji ima duga povijest molitvene osmine za jedinstvo kršćana u Kapucinskoj crkvi sv. Jakova, apostola, u Osijeku, koja je postala nadahnućem za cjelokupno ekumensko gibanje i nastojanje u čitavoj Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji.

219 U novonastalim društveno-političkim i poratnim okolnostima, Crkva đakovačka i srijemska želi osnažiti te razvijati ekumenski duh i suradnju prema temeljnim odrednicama što su ih postavili Drugi vatikanski sabor i pokoncilski ekumenski dokumenti. Ekumenski otvoren i dijaloški stav Crkve proizlazi iz nauma o spasenju što ga je Bog poduzeo zapodijevajući razgovor s čovjekom i ljudskim rodом. Krist je taj razgovor tako postojano vodio da je, nadvladavajući smrt, za čovjeka umro na križu, da bi nam, uskrsnuvši od mrtvih, otvorio trajni obzor života. Da se ta rasporedba o čovjekovu spasenju i životu nastavi, Krist je u svijet poslao Crkvu, ovlastio je za to poslanje i opremio snagom Duha Svetoga.

Kristova Crkva želi tim evanđeljem ispunjati svijet i danas. No, među kršćanskim Crkvama s vremenom su se pojavili duboki raskoli i podijeljenost, osobito oni nastali u 11. i 16. stoljeću. Crkvena se razdijeljenost izravno protivi Bogu i ostavlja dojam kao da je sam Krist razdijeljen. U sveobuhvatnom poslanju Crkve razdijeljenost se očituje kao gruba i bezobzirna sablazan, i kao takva ona šteti, usporava ili čak onemogućuje djelo evangelizacije. Promišljajući strogo teološki, razdijeljenost među kršćanima priječi Crkvu da ostvari puninu sebi vlastita katolištva, i u svakom pogledu otežava da Crkva izrazi puninu svog katolištva u stvarnom životu. S druge strane, Katolička je Crkva silno ponukana poraditi na kršćanskom jedinstvu, jer su u rastavljene braće mnoga i izvrsna milosna i spasenjska dobra i darovi što ih Duh Sveti izvodi, a od kojih Crkva živi i saziđuje se. To pak, i sve ono što je kod drugih kršćana iskonsko i nepatvoreno, ne samo da može izgrađivati katolike i prosvjeteliti crkveni identitet i poslanje, nego može pomoći da se potpunije dosegne i samo otajstvo Krista i Crkve.

Premda se Crkva đakovačka i srijemska, uostalom, kao i cijela domovina Hrvatska, još uvijek duhom i tijelom oporavljaju od teške ratne agresije, ona upravo u gornjim teološkim datostima nalazi uporište da se – unatoč svemu, pa i protiv nade – u zdravu ekumenskom duhu lati posla oko pomirenja, da uspostavlja dijalog i gradi primjerene odnose i suradnju s drugim Crkvama i kršćanskim zajednicama.

220 *Poznavati i živjeti vjeru vlastite Crkve.* Ekumenski dijalog pretpostavlja da se poznaje i živi vlastitu vjeru i crkvenost. Oživljavanje i promicanje ekumenskih nastojanja zahtijeva, zato, od svih članova Đakovačke i Srijemske biskupije snažno promicanje rasta u osobnoj vjeri, snaženje molitveno-liturgijskog života i vjerničke suodgovornosti u vlastitoj župnoj zajednici i u čitavoj biskupiji. Izgrađena svijest da se pripada vlastitoj Crkvi i narodu, potiče ljubav i poštovanje prema drugima, te omogućuje da se uoči i vrednuje bogatstvo što se nalazi u drugim kršćanskim tradicijama i kulturama. Biti u Bogu te biti učvršćen i vjernički zauzet u svojoj crkvenoj zajednici, poboljšava odnose s drugima, uklanja predrasude i najizravnije pridonosi da se otvore svi mogući putovi dijaloga i suradnje te gradi ekumenizam.

221 *Molitvena osmina za jedinstvo kršćana i važnost molitve za kršćansko jedinstvo.* U svim župama u biskupiji potrebno je oživjeti molitvenu osminu za jedinstvo kršćana ili je uvesti ukoliko ona još uvijek ne postoji. Poželjno je da se osmina održava u različitim kršćanskim zajednicama i da se tom prigodom pojedine kršćanske Crkve i zajednice bolje predstave jedne drugima.

222 *Regionalna služba kršćanskog jedinstva.* Potičemo da se na području Đakovačke i Srijemske biskupije osnuju tijela koja će povezivati ekumenska nastojanja u pojedinim regijama, poput onoga već osnovanog u Osijeku: Ekumenska koordinacija za osječku regiju – sastavljena od predstavnika Katoličke crkve te Crkava i crkvenih zajednica – članica Konferencije europskih Crkava (KEK). Njihova je zadaća promicati uzajamno upoznavanje i dijalog na lokalnoj razini, organizirati i koordinirati molitvene susrete i suradnju na onim područjima na kojima je ta suradnja moguća. Pritom valja biti strpljiv, ići korak po korak i trajno otkrivati nove oblike kako zajednički moliti, svetkovati blagdane i surađivati. Suradnja je poželjna i moguća na karitativnom, socijalnom, kulturnom i odgojnom području, osobito pak kad se grade i obnavljaju crkvena zdanja, obnavljaju razorena područja, uređuje okoliš, zbrinjavaju bolesni, siromašni i beskućnici.

223 *Susreti i međusobno upoznavanje.* Vjernicima je potrebno omogućiti da bolje upoznaju povijest, nauk, predaju, stegu i baštinu, vjersku kulturu, obrede i običaje, sve ono što je

vlastito i što se živi u drugim Crkvama. Vjernicima valja ukazati na zajedničku kršćansku baštinu i obrazložiti im ono što nam je različito i kako je do pojedinih razlika došlo. Preporučuje se, stoga, održavati seminare, predavanja, tribine, susrete, ponuditi primjerene knjige, pozivati vjerske službenike da predstave svoje zajednice, učiti mlade upoznavati i uvažavati druge te upriličavati povremene zajedničke susrete za njih. U tom smislu kao zdrav pristup valja istaknuti molitvene susrete u duhu ekumenske zajednice iz Taizèa koji primjerno odgajaju mlade da prihvaćaju druge, i da istodobno njeguju vlastiti identitet. Za međusobno upoznavanje neka se koriste i mogućnosti koje pružaju različita sredstva društvenog priopćavanja.

224 *Važna uloga prezbitera u ekumenskom dijalogu.* U promicanju ekumenskoga duha veoma važnu ulogu imaju prezbiteri i biskupi. Prezbyter je pozvan prednjačiti, prvi biti snošljiv, pokretati inicijative, predlagati i s vjernicima ih ostvarivati, podržavati poticaje koji dolaze od vjernika. Pozvan je obrazlagati tko su drugi kršćani i upoznavati svoje župljane da postoje i druge zajednice. U određenim prigodama pozvan je progovoriti o njihovoj povijesti, vjeri, nauci, oznakama, o onome što nam je zajedničko i različito, upozoravati vjernike da razlikuju vjersko od nacionalnog itd. Prezbyter je prvi pozvan *ekumenski misliti i djelovati*, učiti snošljivosti, opraštanju, odricanju, obraćenju i istinoljubivosti. Sve to pomaže da se uklone međusobne predrasude, koje valja brisati, odbaciti i razgrađivati.

225 *Dijalog kao trajna zadaća na ekumenskom putu.* Dijalog vodi prema boljoj i drukčijoj budućnosti. Dijalog ne samo da spada na kršćansko uvjerenje, nego on danas postaje znakom po kome se kršćanin prepoznaje u svoj svojoj predanosti, i to predanosti Bogu koji je u Isusu Kristu ušao u dijalog s cjelokupnim čovječanstvom. U ekumenskom dijalogu se polazi s ravnopravnog stajališta, i dok se razgovara valja uvijek biti svjestan da dijalog s drugima nikada nije monolog. Zato ekumenski razgovori, kao i seminari i predavanja, mogu pomoći mijenjati i sam način mišljenja, a to će dobro doći i kad se razgovara o razlikama u teološkom nauku. Uvijek valja poći od onoga što je pozitivno kod drugih. Treba stvarati pozitivno ozračje i ustrajno tražiti što povezuje kršćane. Ekumenski dijalog isključuje svaki prozelitizam i irenizam koji relativizira doktrinarne postavke. To isto vrijedi i za međureligijski dijalog.

Povijest i politika, kao i nedovoljno razlikovanje te poistovjećivanje vjerskog i nacionalnog elementa, često su, nažalost, razdvajali ljude i otežavali ekumenski dijalog na našim prostorima. Ekumenski dijalog će i u budućnosti nailaziti na poteškoće sve dok se u svijesti ljudi ne nadiđu negativna iskustva, predrasude i krivi stavovi. Iako prošlost i negativna iskustva stečena kroz ratna stradanja određuju konkretne korake u ekumenskoj suradnji i dijalogu, ona ipak ne umanjuju snagu Isusove molitve »da svi budu jedno« i snagu njegova zahtjeva za kršćanskim jedinstvom.

226 *Molitva za oprostjenje i za pripadnike drugih Crkava.* Poteškoće u ekumenskim odnosima, nastale razdvajanjem i sukobima, osobito iskustvom tragičnih ratnih stradanja, potrebno je ublažavati i iscjeljivati, prije svega, iskrenim kršćanskim stavom i molitvom. Zajednički molitveni susreti koje predvode pastiri Katoličke Crkve i Srpske Pravoslavne Crkve, gotovo terapijski nadahnjuju i potiču sve vjernike da oprostite, da preuzmu stvarne odgovornosti za nastale nepravde te izraze volju izgrađivati društvenu i kulturnu snošljivost i kršćansko zajedništvo.

227 Ekumenska dimenzija školskog vjeronauka i odgoja kroz župnu katehezu. Važan doprinos ekumenizmu može i treba dati školski vjeronauk. Njegova je zadaća upoznavati prvenstveno sa sadržajima vjere vlastite Crkve, a to je neophodan preduvjet ekumenizma. Iako je školski vjeronauk konfesionalan, u njegovu planu i programu je upoznavanje s vjerom i tradicijom i drugih kršćanskih Crkava te kršćanskih zajednica kao i ekumenski pristup njihovoj teološkoj i liturgijsko-molitvenoj baštini. Hrvatski nacionalni obrazovni standard olakšava i potiče ekumensku dimenziju školskog vjeronauka te suradnju katoličkih školskih vjeroučitelja s vjeroučiteljima iz drugih Crkava i kršćanskih zajednica. Katolički vjeroučitelji u školama neka te mogućnosti rado koriste i ostvaruju plodnu suradnju s vjeroučiteljima drugih kršćanskih konfesija u školama, promičući ekumenski duh i suradnju.

228 Ekumenska skupina u župi. Poželjno je da se u župnim zajednicama, osobito u konfesionalno mješovitim sredinama, ustroji župna ekumenska skupina, sastavljena od praktičnih vjernika, koji će u župi promicati ekumenski duh te poticati i provoditi ekumenske zamisli i pothvate vlastite župne zajednice. Ulogu koju ima regionalna ekumenska koordinacija, ekumenska će skupina preuzeti u vlastitoj sredini. Veliki doprinos na tom planu mogu pružiti i vjernička društva te pokreti.

229 Biskupijsko ekumensko vijeće i biskupijski povjerenik za ekumenizam. U biskupiji treba osnovati Biskupijsko ekumensko vijeće koje će promicati cjelokupno ekumensko djelovanje u biskupiji te istodobno koordinirati, poticati i podržavati različite inicijative katoličkih predstavnika u regionalnim ekumenskim koordinacijama, sastavljenima od predstavnika različitih kršćanskih Crkava i kršćanskih zajednica koje su prisutne u pojedinoj regiji.

Na njegovu čelu neka bude biskupijski povjerenik za ekumenizam.³⁰ Biskupijski povjerenik će se brinuti da u godišnjim pastoralnim planovima i kalendarima na biskupijskoj i dekanatskoj razini svoje mjesto nađu i programi ekumenskog karaktera te formativni susreti za članove župnih ekumenskih skupina i suradnike na području ekumenskog dijaloga i suradnje.

230 Specijalizacija iz ekumenske teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu. Važan doprinos u promicanju ekumenizma na našim prostorima očekuje se od novoustanovljenog Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu u sastavu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, osobito od njegove katedre ekumenske teologije te specijalizacije iz ekumenske teologije koju nudi ta katedra.

231 Biskupijski centar za ekumenizam J. J. Strossmayer. Preporučuje se da u suradnji s katedrom za ekumensku teologiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu bude osnovan i Biskupijski centar za ekumenizam J. J. Strossmayer. Centar bi trebao studijski, na znanstvenoj biblijskoj, teološkoj i kulturnoj razini, istraživati ekumenske sadržaje te promicati i koordinirati ekumenske inicijative, suradnju i dijalog s drugim kršćanskim konfesijama na području Đakovačke i Srijemske biskupije, pa i šire.

232 Kroz redovito pastoralno djelovanje i župnu katehezu potrebno je razvijati ekumensku svijest, promicati molitvu za jedinstvo Crkava te redovito slaviti molitvenu osminu za jedinstvo kršćana. Hvale je vrijedno osnovati i ekumensku skupinu u župi.

³⁰ Usp. Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana, *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu*, IKA (Dokumenti, knjiga 3), Zagreb 1994., br. 41-42.

233 Poželjno je da se u sredinama u kojima je moguće molitvena osmina za jedinstvo kršćana organizira u suradnji i s drugim Crkvama te crkvenim zajednicama koje su članice Konferencije europskih Crkava.

234 U sredinama u kojima postoje određeni oblici suradnje između različitih Crkava i kršćanskih zajednica, poželjno je ustrojiti i regionalnu službu kršćanskog jedinstva koja će promicati uzajamno upoznavanje i dijalog na lokalnoj razini, organizirati i koordinirati molitvene susrete te suradnju na onim područjima na kojima je ta suradnja moguća.

235 Preporučuje se da u suradnji s katedrom za ekumensku teologiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu bude osnovan i Biskupijski centar za ekumenizam J. J. Strossmayer. Zadaća centra treba biti istraživanje ekumenskih sadržaja, promicanje i koordinacija ekumenskog i teološkog dijaloga te promicanje suradnje i zajedničkih inicijativa s drugim kršćanskim konfesijama na području Đakovačke i Srijemske biskupije i šire.

Sredstva društvenog priopćavanja u evangelizacijskom poslanju Crkve

236 *Prva je i najvažnija zadaća Crkve u svakom vremenu i kulturi uprisutniti osobu Isusa Krista i djelatno nastojati da njegova spasenjska poruka prožme konkretnog čovjeka i društvenu zajednicu. To nije ograničen, nego trajni proces i glavna djelatnost Crkve i svakog njezinog člana u svakom vremenu i podneblju.*

Suvremena sredstva društvenog priopćavanja i njihove neograničene mogućnosti predstavljaju velik izazov i nameću nove zadaće Crkvi đakovačkoj i srijemskoj u njezinu naviještanju, te joj omogućuju snažnije međusobno povezivanje, olakšavaju unutarcrkvenu komunikaciju i dijalog kao i dijalog s društvenom sredinom.

237 ***Korištenje mogućnostima koje nude suvremena sredstva društvenoga priopćavanja u evangelizacijskom poslanju Crkve.*** Crkva đakovačka i srijemska došla je kroz sinodsko promišljanje do spoznaje da se od nje očekuje izlazak iz isključivo »tradicionalnih« oblika naviještanja evanđelja i pastoralnoga djelovanja te da se posluži mogućnostima koje joj nude sredstva društvenoga priopćavanja.³¹ Nameće joj se i potreba izrade pastoralnog plana u biskupiji i s obzirom na sredstva društvenog priopćavanja. Planiranje obuhvaća formaciju osoba za aktivno sudjelovanje u radu sa sredstvima društvenog priopćavanja (osobito vjernika laika); plan suradnje s postojećim civilnim sredstvima društvenog priopćavanja, pastoral djelatnika u sredstvima društvenog priopćavanja te pastoralni plan za svaki pojedini medij; osiguranje izvora financiranja i druge elemente.

Pastoral sredstava društvenog priopćavanja nije isključivo na brizi samo nekim »višim« institucijama (biskupu, središnjim biskupijskim ustanovama, izdavačkim kućama, novinarima...) nego svim pastoralnim djelatnicima i vjernicima. Vjernici su pozvani »da složno i po planu nastoje da se sredstva društvenog priopćavanja bez oklijevanja i s najvećim marom prema potrebama vremena i prilika djelotvorno upotrijebe u mnogobrojnim djelima

³¹ Usp. ZKP, kann. 779; 822, §§ 1-3; Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkveni dokumenti o internetu*, IKA (Dokumenti, knjiga 7), Zagreb 2002.

apostolata»³².

Smatrajući sredstva društvenog priopćavanja vrijednim i djelotvornim sredstvom naviještanja evanđelja u suvremenom svijetu, Crkva đakovačka i srijemska želi razvijati put veće i kvalitetnije uporabe sredstava priopćavanja u ostvarenju svoga evangelizacijskog poslanja. S tom svrhom, u okviru Biskupijskog pastoralnog centra djeluje poseban Odjel za medijski pastoral.

238 Povjerenstvo za medije. Biskupijski tiskovni ured osnovan je 2001. godine. U okviru budućeg Biskupijskog pastoralnog vijeća bit će potrebno ustrojiti povjerenstvo za medije, koje će razraditi pastoralni plan za različite vrste sredstava društvenog priopćavanja i njihov doprinos unutarcrkvenoj komunikaciji, evangelizaciji, te dijalogu biskupijske zajednice s društvenom sredinom.

Biskupijski tiskovni ured neka povede brigu o usvajanju jednog kvalitetnog računalnog programa u svim župama i drugim biskupijskim ustanovama u vidu pomoći pri obavljanju župnih administrativnih poslova te brže, jednostavnije i jeftinije unutarbiskupijske komunikacije. Izbor toga programa neka po mogućnosti bude u dosluhu s drugim biskupijama hrvatskog govornog područja. Pri tom je potrebno voditi računa i o tome da se osigura i trajno kvalitetno praćenje te dorada izabranoga programa.

239 Župa i sredstva društvenog priopćavanja. Župa je pozvana u okviru župnog pastoralnog vijeća promišljati o stanju i važnosti vjerskih medija, posebno pisanih, u svojoj sredini te donositi konkretne odluke za svoju sredinu. Posebnu pozornost treba posvetiti formaciji suradnika za rad u sredstvima društvenoga priopćavanja. Župa neka jednom svom članu povjeri ulogu kontakt-osobe sa sredstvima društvenoga priopćavanja, kako crkvenim tako i svjetovnim.

Važan oblik rada u župnoj zajednici neka bude trajni medijski odgoj vjernika. Potrebno je trajno raditi na podizanju kulture čitanja te redovitijega praćenja vjerskoga programa na radiju i televiziji. Zato je dobro iskoristiti Svjetski dan sredstava društvenog priopćavanja, upriličiti tjedan medija u župi i obogatiti ga različitim sadržajima (tribine, izložbe, predstavljanja knjiga i drugih tiskovina, razgovori...). Župna zajednica treba nastojati da svaka obitelj u župi bude pretplaćena barem na jedan vjerski časopis. Pozvana je pronaći u svojoj sredini prikladnu osobu koja će preuzeti brigu oko narudžbe i raspačavanja vjerskog tiska. Susrete s odraslima i s roditeljima treba koristiti također i za odgoj za kritičko vrednovanje ponuda u sredstvima društvenog priopćavanja, napose televiziji, kako bi oni mogli pravilno odgajati mlađe generacije.

240 Pokretanje biskupijskog glasila i promicanje sredstava društvenog priopćavanja na biskupijskoj razini. Druga biskupijska sinoda podržala je ideju o izdavanju biskupijskih novina, koje bi mogle biti izdavane i distribuirane zasebno ili u suradnji s nekim crkvenim ili društvenim novinama. Veoma korisnim smatra preporučivanje Vjesnika Đakovačke i Srijemske biskupije vjernicima laicima, a osobito vjeroučiteljima, članovima župnih vijeća i drugim župnim suradnicima.

³² Usp. *Inter mirifica*, dekret Drugoga vatikanskog sabora o sredstvima društvenog saobraćanja, KS, Zagreb 1993., 13; Papinski savjet za sredstva javnog priopćavanja, *Aetatis novae*, pastoralna uputa o društvenoj komunikaciji, KS (Dokumenti 98), Zagreb 1992., br. 16-19.

Biskupijska će zajednica poticati i stimulirati otvaranje crkvenih knjižnica u kojima će vjernicima biti ponuđene crkvene tiskovine, mediateke kršćanskog sadržaja i sl. Poticat će i podržavati izdavanje župnih i drugih tiskovina, religiozno glazbeno i slikovno stvaralaštvo te producentsku djelatnost kršćanskog sadržaja. Poticat će također korištenje mogućnosti koje nude elektronski mediji, osobito internet, u međusobnom unutarbiskupijskom i međubiskupijskom povezivanju, u komunikaciji između različitih biskupijskih tijela i ustanova na svim razinama, u različitim oblicima naviještanja radosne vijesti te u cjelokupnom evangelizacijskom radu i poslanju.

241 Informatizacija svih župnih ureda i elektronsko opismenjavanje svih pastoralnih djelatnika. Druga biskupijska sinoda, imajući u vidu važnost suvremenih elektronskih sredstava društvenog priopćavanja i njihove velike mogućnosti, smatra da svaka župa treba posjedovati računalo, te da prezbiteri i pastoralni djelatnici trebaju biti prikladno osposobljeni za razmjenu informacija i elektronskim putem.

242 Prezbiteri i drugi pastoralni djelatnici trebaju biti osposobljeni za korištenje elektronskih sredstava društvenog priopćavanja te tehničkih pomagala koja im mogu pomoći u njihovom pastoralnom radu.

243 Župa treba posjedovati računalo te se truditi da nabavi i druga suvremena nastavna i tehnička pomagala korisna za katehizaciju i pastoralni rad te vođenje župne administracije, u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima.

244 Veoma se potiče da župa izdaje svoj informativni letak ili župni list.

245 Župna zajednica treba imati svog redovitog dopisnika, koji je ujedno i kontakt-osoba za komunikaciju sa sredstvima društvenoga priopćavanja, bilo crkvenih bilo svjetovnih, a osobito s Biskupijskim tiskovnim uredom.

246 Poželjno je da župa pronađe prikladnu osobu koja vodi brigu oko narudžbe i raspačavanja vjerskog tiska.

247 Odgovorne osobe na biskupijskoj razini pozvane su poduzimati korake za što skorije elektronsko povezivanje čitave biskupije te razmjenu informacija i podataka elektronskim putem.

»Postavim vas da idete i rod donosite, i rod vaš da ostane« (Iv 15, 16). Kako ne biti zahvalni Bogu što su, u godinama poslije Drugoga vatikanskog sabora, vjernici svjetovnjaci – muževi i žene – stekli vrlo jasnu svijest o svojemu kršteničkom dostojanstvu i o svojoj kršteničkoj odgovornosti? Nikada Kristov učenik neće dostatno gajiti svijest vlastitoga identiteta. Na njemu, naime, oblikuje svoje poslanje.

Postoje, zapravo, temeljni upiti na koje valja neprestano odgovarati: Što sam učinio sa svojim krštenjem i potvrdom? Je li Krist uistinu središte mogega života? Nalazi li molitva prostora u mojoj svakodnevnici? Živim li svoj život kao poziv i poslanje?

Bog na počecima trećega tisućljeća sve vjernike, a na poseban način svjetovnjake, poziva na obnovljeni misionarski polet. Misije nisu nekakav »dodatak« kršćanskome pozivu. Naprotiv, kršćanski je poziv po svojoj naravi, kaže Drugi vatikanski sabor, poziv na apostolat (usp. Apostolicam actuositatem, 2).

Predraga braćo i sestre, treba vas Crkva, koja je u Slavoniji i Srijemu! Nakon teških vremena rata, što je u stanovnicima ovoga kraja ostavio duboke i još uvijek neizliječene rane, zalaganje za pomirbu, solidarnost i društvenu pravdu zahtijeva hrabrost pojedinaca prožetih vjerom, otvorenih bratskoj ljubavi, osjetljivih na obranu dostojanstva osobe stvorene na sliku Božju.

(Papa Ivan Pavao II., 7. lipnja 2003. u Osijeku)